

Ομιλία του κ. Ιωάννη Λεοντίου -Θεολόγου. Εκφωνήθηκε στον Καθεδρικό Ναό της Μαρτυρικής πόλης των Καλαβρύτων στις 13-12- 1969

«Τους τεθηκότας ἀθανάτους (ἔλεγε) γεγονέναι καθάπερ τοὺς θεοὺς: οὐ γὰρ ἐκείνους αὐτοὺς ὀρώμεν, ἀλλὰ ταῖς τιμαῖς ἃς ἔχουσι, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἃ παρέχουσιν, ἀθανάτους εἶναι τεκμαιρόμεθα».

Οφείλουν οι άνθρωποι να παλινδρομούν νοερώς και συχνά εις τα παλαιότερα και νεότερα γεγονότα της Ιστορίας των, εις τας δυστυχίας και τας ευτυχίας, εις τας μεγάλας στιγμάς της ζωής του έθνους των, δια να γίνονται καλύτεροι, αξιότεροι.

Προσκλητήριο μνήμης λοιπόν κατά την σημερινήν ημέραν, εμπροσθεν της οποίας στέκεται με δέος η Ελληνική ψυχή.

Προσκλητήριο μνήμης που ανακαλεί εφιάλτες, που διατηρεί, με πολύ πόνον, ό,τι κάποτε πέρασε από την «αγίαν» Καλαβρυτινή γη και αναμόχλευσε τα δικά της σπλάχνα και τις ψυχές των ανθρώπων της, αφήνοντας ανεξίτηλα ίχνη τρόμου και αγριότητας.

13 Δεκεμβρίου 1943, μία από τις μελανότερες σελίδες της νεότερης παγκόσμιας Ιστορίας, μιας σελίδας που κατέγραψε τη βαρβαρότητα της ανθρώπινης ψυχής και υπογράμμισε τη μοναδικότητα του γεγονότος, όπως το έζησαν οι διασωθέντες και οι μαρτυρικές Καλαβρυτινές χήρες. Όπως το έζησαν εις τας εφιαλτικές τους διαστάσεις, εις την συγλονιστικήν εσωτερικήν του υφήν, εις την σπαρακτικήν έντασίν του, που μετέπεσε εις την χώραν ολόκληρον εις έρημον, που είχε κάτι από το ιερόν ρίγος αισχυλικής τραγωδίας, κάτι από λυγμόν του Έθνους δια τα πένθη του εκείνα με τα οποία εκαλύφθησαν ολόκληραι εποχαί. Είχε κάτι από το βαθύτατο ανθρώπινο πόνο που γίνεται βουβή ενατένισις προς την αδυσώπητον σκληρότητα του πεπρωμένου, που με τον καιρό αποβαίνει υλικόν αίματος δια τον μύθον της δόξης.

13 Δεκεμβρίου 1943. τα Καλάβρυτα γνωρίζουν την Χιτλερικήν τραγωδίαν, όπως λίγες περιοχές της Ευρώπης. Θηριωδία που ατιμάζει την ζούγκλαν. Εφιαλτικόν έγκλημα που σταματά και τον λόγον και την σκέψιν.

Ο ανδρικός πληθυσμός της πόλεως, ομαδικώς και εν ψυχρώ πίπτει κάτω από τας χιτλερικές ριπάς.

13 Δεκεμβρίου, μια ημέρα μοιραία, μια ημέρα γραμμένη με αίμα, χωρίς ήλιο, χωρίς έλεος. Μια ημέρα καταστροφής, χαλασμού ερειπίων. Μια ημέρα γεμάτη μίσος, πάθος, εκδίκηση, γεμάτη αδικία. Μια ημέρα κατά την οποία η κόλαση του Δάντη ξαναζει.

Ας την δούμε για λίγο.

Οι Γερμανοί, κτυπημένοι από παντού, θέλουν να κρατήσουν κατεχομένας εκτάσεις των, με όσον το δυνατόν ολιγοτέρας δυνάμεις των. Δια τον λόγον αυτών θέτουν εις εφαρμογήν το τρομακτικό τους σχέδιο: θάνατος, αφανισμός, φωτιά, θηριωδία. Κτυπούν αλύπητα προς όλες τις

κατευθύνσεις και μάλιστα κέντρα γνωστά εκ της ιστορίας, πόλεις από τις οποίες ξεκίνησαν αγώνες απελευθερωτικοί και συνεχίζοντο εναντίον των κατακτητών.

Και τα Καλάβρυτα, η Εθνική μας κιβωτός, με την Αγία Λαύρα, την ακρόπολη της νεοελληνικής ιστορίας, δέχονται την καταστροφική μανία των ορδών του Αττίλα. Η αφορμή δίνεται. Στις 17 Οκτωβρίου μεταξύ Γερμανών και ανταρτών του ΕΛΑΣ συνάπτετε, παρά την θέσιν «Μύλος Γουλά», σκληρά μάχη κατά την οποίαν συνελήφθησαν αρκετοί Γερμανοί αιχμάλωτοι μεταφερθέντες εις Καλάβρυτα. Εδώ, παρά τις αντιρρήσεις ορισμένων για το τέλος των αιχμαλώτων, επεκράτησε η σκληρή θέση : θάνατος στους κατακτητές.

Το γεγονός αυτό, σαν αφορμή, επέτεινε την προγραφή και την διαγραφή των Καλαβρύτων και των Καλαβρυτινών.

Στις 12 Δεκεμβρίου οι Γερμανοί έχουν κατακλύσει την πόλιν. Ένας αόρατος φόβος πλανάται στις καρδιές των Καλαβρυτινών και ανήσυχες σκέψεις τους κρατούν σε αγωνία. Μια αγωνία η οποία προήρχετο από το γεγονός ότι, τα Γερμανικά στρατεύματα στο πέρασμά τους, άφηναν όλεθρο και καταστροφή.

Την αγωνία απάλυναν λίγο κάποιες διαβεβαιώσεις των Γερμανών ότι την επόμενη θα αναχωρούσαν. Ήλθε όμως η επόμενη μέρα για να αποδείξει περίτρανα τον ψεύτικον ανδρισμόν και τον άνανδρον παλληκαρισμόν του «περίφημου , ανδρείου και γενναίου Γερμανικού στρατού».

Οι καμπάνες της Εκκλησίας εσήμαναν γενική συγκέντρωση των κατοίκων. Ήταν το τελευταίο προσκλητήριο και συγχρόνως ο ύστατος αποχαιρετισμός.

Οι γυναίκες και τα παιδιά κάτω των 12 ετών κλείνονται στο Δημοτικό Σχολείο. Οι άνδρες και τα παιδιά άνω των 12 σχηματίζουν την μαρτυρική πομπή για το χωράφι του Καπή. Το χωράφι, που σε λίγες ώρες, θα μεταβάλλετο σε «κρανίου τόπον», σε «Γολγοθάς» της Ελληνικής γης.

Επικεφαλής της Μαρτυρικής πομπής ο «παπά – Καλός», σαν άλλος Σίμων Κυρηναίος, βοηθά το ποιμνιό του να άρει τον Σταυρόν της θανατερός αγωνίας. Μιας αγωνίας που σπάει κόκαλα και μεταβάλλει τους γελαστούς και χαρούμενους ανθρώπους σε ράκη ψυχικά και σωματικά.

Παιδικά χεράκια κάτασπρα και πάναγνα, κρατούν σφικτά τα πατρικά χέρια ζητώντας, μάταια, προστασία.

Αθώα μάτια στρέφουν και κοιτάζουν τα πατρικά μάτια, που ανήσυχια βλέπουν την καταστροφήν να πλησιάζει.

Τρεις γενεές «μερόπων ανδρών» έχουν μαζευτεί σαν κοπάδι που οσφραίνεται από μακριά το ξέσπασμα το ορμητικό κάποιας Βιργιλίας τραγωδίας.

Και σαν φθάνουν στο χωράφι βλέπουν το θανατηφόρο σκηνικό στημένο. Συγκεντρωμένοι Γερμανοί, σαν τους Σπαρτούς του Ιάσωνος,

φαντάζουν σαν μακροϊσκιωτοι φανταστικοί νεήλυδες από κάποια υποχθόνια κόλαση, σαν εισεχθή καβειρικά δαιμόνια, σαν φαντάσματα από κάποια απόκοσμη κόλαση.

Σε λίγα δευτερόλεπτα τα σίδερα που ξέρνουν φωτιά, θάνατο, μίσος και οδύνη, έχουν στραφεί εναντίον των ανυπεράσπιστων Καλαβρυτινών.

Το σκηνικό είναι ακριβής αντιγραφή των διωγμών των χριστιανών, κατά του πρώτους μ.χ. αιώνας. Μόνον ότι εκείνους τους μάρτυρες έχουν αντικαταστήσει Καλαβρυτινοί, το Κολοσσαίον, το χωράφι του Καπή, τον παράφρονα Νέρωνα ο απόγονος του Τένερ. Λείπουν τα θηρία τη θέση τους όμως έχουν πάρει άνθρωποι.

Πελώρια ερωτηματικά σφίγγουν τις καρδιές που χτυπούν ανεξέλεγκτα. Ο καθηγητής των Γαλλικών Αθανασιάδης, δίνοντας διέξοδο σ' αυτή τη θανατηφόρα σιωπή, ρωτά τους Γερμανούς το σκοπό αυτής της συγκέντρωσης κι αν πρόκειται να τους εκτελέσουν.

Αυτοί, στο λόγο της στρατιωτικής των τιμής, απαντούν αρνητικά, ενώ, είπαν, θα κάψουν την πόλη γιατί είναι κέντρο αντίστασης.

Τα λεπτά που κυλούν φαίνονται αιώνες, καθώς μάλιστα οι πρώτες φωτιές κάνουν την εμφάνισή των.

Τα μάτια υγραίνονται και το χέρι ασυναίσθητα κινείται σ' ένα ύστατο αποχαιρετισμό, για ό,τι σε λίγο θα χαθεί, καμωμένο με κόπο, ιδρώτα και αίμα.

Οι φωτοβολίδες που διασχίζουν τον αέρα, δίνουν το σύνθημα «Εκτέλεση».

Τα μυδράλια, σε σταυρωτά πυρά, δίνουν τη θανατική τους απάντηση. Μεστωμένοι άνδρες, λεβέντικα κορμιά, αμούστακα παιδιά, σωριάζονται καταγής και το βογκητό τους ανατριχιάζει τη φύση.

Το αίμα που χύνεται γράφει τις μαρτυρικές σελίδες της νεότερης ιστορίας μας. Γράφει όμως συγχρόνως, με ανεξίτηλα γράμματα ένα πελώριο Ζολαδικό «κατηγορώ» εναντίον της απανθρωπιάς του ανθρώπου, εναντίον της Γερμανικής βίας και θηριωδίας, εναντίον του Γερμανικού υπερανθρώπου που έγινε τόσο υπάνθρωπος.

Αυτό το κατηγορώ ακούγεται από το στόμα του Αθανασιάδη «Αγριάνθρωπε Τένερ, που είναι η στρατιωτική σου τιμή; Είστε όλοι σας βάρβαροι, Μογγόλοι».

Ριπές που κλείνουν το στόμα, για να ηχήσει από αλλού η φωνή του δικηγόρου Γεωργαντά «Αδέρφια, των πολλών ο θάνατος δεν είναι θάνατος. Για την Πατρίδα μια φορά κανείς πεθαίνει. Θεία η Δάφνη». Κι αντίλαλος της βροντερής φωνής του γιατρού Χάμψα, σαν επωδός δράματος, που πέφτει αγκαλιασμένος με τα δύο του παιδιά, «πεθαίνουμε πατριώτες μου γενναία και υπερήφανα. Ζήτω η Ελλάδα μας».

Τα τελευταία «ζήτω» αναμιγνύονται με τα βογκητά του πόνου και προσφέρονται ολοκαύτωμα και θυσία στη μαρτυρική μας πατρίδα. Το

σύνθημα της θυσίας και του ηρωισμού ξαναδίνεται πάλι από τα Καλάβρυτα.

Το χωράφι του Καπή έγινε «κρανίου τόπος». Ο τόπος είναι αγνώριστος. Ακρωτηριασμένα κορμιά, μάζες πολτοποιημένες και άμορφες, πρόσωπα παραμορφωμένα που η ματιά τους ζητά απάντηση για το σβήσιμο της ζωής το αναίτιο, κεφάλια που σαλεύουν σα να ζητούν νέα ζωή.

Η πρωτοφανής αγριότητα προκαλεί δέος. Η γη δεν αντέχει το φρικιαστικό θέαμα των δικών της ανθρώπων που κείτονται απάνω της οι νεκροί, βογκά και σπαράζει μαζί. Ο ήλιος κρύβετε για να καλύψει την ανείπωτη αισχύνη του εγκλήματος.

Ανδρική πνοή στην πόλη δεν υπάρχει πλέον. Επτά μόνον επιζώντες μάρτυρες του μαρτυρίου.

Και η πρώτη πράξις του δράματος τελειώνει εδώ.

Η δευτέρα παίζεται, ταυτόχρονα σχεδόν, στο Δημοτικό σχολείο με τα γυναικόπαιδα. Οι Γερμανοί βάζουν φωτιά στο σχολείο, όπου είναι έγκλειστα τα γυναικόπαιδα, επιθυμώντας να επισφραγίσουν, κατά το πλέον ανήκουστο τρόπο, την εξαφάνιση της ζωής στα Καλάβρυτα. Οι σκηνές που ακολουθούν είναι τραγικές. Γυναίκες σπάζουν τζάμια, κόβουν σύρματα, πληγώνονται, ματώνουν. Παιδάκια φωνάζουν πνιγμένα από τον καπνό και το φόβο, ποδοπατούνται. Σπαραχτικές κραυγές ξεσχίζουν τον αέρα, σε μια απεγνωσμένη προσπάθεια εξόδου.

Την εφιαλτική σκηνή, λέγεται, ότι διέκοψε, κάποιο χέρι αγάπης, κάποιος καλός Σαμαρείτης που άνοιξε τις πόρτες, για να ρίξει μια σταγόνα ανθρωπιάς στον ωκεανό της απανθρωπιάς, μια σταγόνα αγάπης στον ωκεανό του μίσους.

Έξαλλες οι γυναίκες ανηφορίζουν στο μαρτυρικό λόφο για να συναντήσουν εκεί τους νεκρούς πια άνδρες τους και τα παιδιά τους.

Και τότε αρχίζει ένα Αισχύλιο σύθρηνο, μια πονεμένη άρια που μόνο ένας Μπετόβεν θα μπορούσε να συνθέσει.

Ένας ατέλειωτος λυγμός που διακόπτεται από τα ονόματα των ανδρών και των παιδιών τους, που καλούν, μάταια πια, οι γυναίκες και οι μανάδες, σέρνεται ώρες ολόκληρες στον αγέρα.

Θρήνος και μοιρολόι για έναν, για δύο, τρεις, τέσσερις και πέντε ανθρώπους που έχασε, σε μια μόνο στιγμή η Καλαβρυτινή γυναίκα, που από αυτή τη στιγμή, παίρνει τη θέση της δίπλα στη Ραχήλ και την Νιόβη.

«Ορθοστήλωτες, απόκοτες, μάντισσες λαού, είχανε τη γύμνια σα ζητιάνες κι είχανε τα μάτια σαν αγάλματα, κι είχανε τα μάτια χωρίς βλέμματα»!

Ηρωικές γυναίκες! Μέσα στο κρύο και στην παγωνιά, που μεγάλωναν αφάνταστα από τον ψυχικό πόνο, κουβαλούσαν στον ώμο τους τους νεκρούς κι άνοιγαν με τα χέρια τους τους τάφους, για να τοποθετήσουν εκεί ό,τι πιο πολύτιμο είχαν στη ζωή!

Το τρίτο, και τελευταίο μέρος του δράματος παίχτηκε μέσα στο κρύο, στη γύμνια, στα ερείπια και πάνω απ' όλα, στον αβάσταχτο πόνο των χηρών και των ορφανών, που κράτησε μέρες, μήνες, χρόνια. Και η ορφανεμένη γενιά, μέσα από τις τόσες αντιξοότητες, μεγάλωσε, ανδρώθηκε, πέτυχε και, εκεί που επερίσσευσε ο πόνος, έκανε ν' ανθίσει το χαμόγελο και πάλι, η χαρά της Δημιουργίας, όπως την προστάζει ο Ελληνολάτρης Παλαμάς « *Κι αν είναι κι έρθουνε χρόνια δίσεκτα, πέσουν καιροί οργισμένοι, κι όσα πουλιά μισέψουν σκιασμένα, κι όσα δένδρα για τιποτ' άλλο δεν μιλάν παρά για μετερίζια, μη φοβηθείς το χαλασμό. Τράβα ξεσπέρμεψέ το, χέρσωσε το περιβόλι, κόφτο και χτίσε κάστρο απάνω του και ταμπουρώσου μέσα για πάλεμα, για μάτωμα για τη καινούρια γέννα* » .

Φτάνει μια ιδέα να στο πει, μια ιδέα να στο προστάξει.

Κορώνα ιδέα, ιδέα σπαθί, που θάναι απάνω απ' όλα».

Η 13^η Δεκεμβρίου ήταν η μέρα που «έσβησε της βασίλισσας ζωής το γέλασμα το θείο, που σκάλισε απάνω στις πέτρας το σκληρό και χλωμό στοιχείο. Την άσπρη λύπη του σαβάνου», αλλά και μια μέρα που πήρε « απ' την περισέβαστη θωριά του μαρτυρίου».

Μαρτυρικοί μας νεκροί. Τούτη τη μέρα που επιτελούμε στη μνήμη σας αυτό το ιερόν καθήκον, μια ευχή κάνουμε όλοι μαζί «Ποτέ πια πόλεμος, ποτέ πια αδικοχαμένο αίμα, ποτέ μίση και πάθη, ποτέ φωτιές και χαλάσματα, ποτέ χήρες και ορφανά».

Ευχηθείτε και σεις γι' αυτό.

Αιωνία σας η μνήμη.